

UKREPI IN PREDPISI

Novi sistem nagrajevanja na kmetijskih posestvih

Nagrajevanje po proizvodni enoti

Z letošnjim letom na kmetijskih posestvih uporabljajo nov sistem določanja in razdelitve celotnega dohodka in nov način določanja plač. V skladu s posebnostmi poljedelske proizvodnje ti načini zagotavljajo večjo zainteresiranost delavcev za povečanje pridelka in za znižanje proizvodnih stroškov.

Bistvo novega načina določanja plač

Znesek za plače se v naših podjetjih formira na podlagi kalkuliranih plač po učinku ali po času. Njihova višina je omejena s predpisano ravni tarifi postavk v tarifnem pravilniku. Tem plačam dodajajo del dobička, čigar večji del odzve skupnost po odstotni udeležbi.

Po novem sistemu določanja plač na kmetijskih posestvih ni več nobenih omejitev glede na višino zneska. Znesek plač je odvisen samo od doseženega dohodka. To pomeni, da ostane po izdajanju obveznosti do skupnosti in drugih odvajanj ves ostanek dohodka za plače.

Vsa predhodna odvajanja niso odvisna od višine doseženega dohodka. Zemljarina se na primer plača kot določen odstotek povprečnega katastrskega donosa po hektaru določene kategorije zemlje — ne glede na to, kako visok je dohodek. Tudi druga odvajanja se opravljajo po določenih zneskih, ki niso odvisni od višine ustvarjenega dohodka.

Ker ves ostanek dohodka ostane za plače, to pomeni, da vsako zvišanje dohodka hkrati predstavlja povečanje plač. S tem je dosežena polna neposredna zainteresiranost delovnega kolektiva za čim večji dohodek. To je zelo pomembno, če upoštevamo vpliv kvalitete opravljenih del na donose, možnost kolektiva, da zmanjša nepotrebne stroške in da varčno gospodarji z materialom in pridelki.

Hkrati se močno izraža interes vsakega delavca in uslužbenca kmetijskega posestva za odpravo vseh odvečnih delovnih mest. Del dohodka za plače se razdeljuje med delavce in uslužbence ne glede na to, koliko jih je. Torej zmanjšuje plača vsake odvečne osebe, ki je zaposlena na kmetijskem posestvu, neposredno — za ves svoj znesek — sredstva za plače drugih delavcev in uslužbencev. Tako si z izločitvijo nepotrebne delovne sile zagotavljajo ustrezno povečanje delovne proizvodnosti.

To so osnovne prednosti novega sistema razdeljevanja celotnega dohodka ali novega načina določanja plač na kmetijskih posestvih. Te prednosti bodo prišle maksimalno do izraza, če bodo posestva zagotovila realen način nagrajevanja vsakega posameznega delavca in uslužbenca.

Zato se kot naslednja stopnja vsiljuje nagrajevanje po proizvodni enoti kot najboljši način,

da bi se izkoristile tiste možnosti, ki jih nudi razdeljevanje celotnega dohodka na kmetijskih posestvih.

Nagrajevanje po proizvodni enoti

Zaradi občutljivega vpliva naravnih činiteljev terja proces kmetijske proizvodnje posebno pozornost sistemu nagrajevanja. Od kvalitete opravljenih del in njihove pravočasnosti je v veliki meri odvisno najugodnejše izkoriščanje naravnih pogojev. Vse to je povezano z zainteresiranostjo članov delovnega kolektiva na kmetijskem posestvu za njihov proizvodni rezultat. Odtod izhaja nujna potreba, da je ta zainteresiranost v polni meri zagotovljena tudi s čim realnejšim načinom plačevanja vsakega posameznika.

Plačevanje po času, ki ga je kdo uporabil za delo na kmetijskem posestvu, je tu še manj ustrezno kakor v podjetjih drugih gospodarskih panog. Tudi plačevanje po normi ali po navadnem akordu, kjer je nagrada odvisna samo od učinka določene delovne operacije ali posamezne operacije, čeprav je boljše od plačevanja po času, prav tako ni ustrezno, saj se v kmetijstvu večja proizvodnja ne doseže vedno samo z večjim učinkom. Odtod izhaja potreba po tem, da se nagrajevanje čim bolj poveže s končnim rezultatom proizvodnje, t. j. s količino proizvedenih pridelkov.

Nagrajevanje po proizvodni enoti zagotavlja plačevanje vsakega posameznega delavca in uslužbenca na podlagi dejanskega proizvedenih pridelkov, rešuje vprašanje nagrajevanja vseh članov kolektiva po enakem načelu in terja delovno organizacijo, v kateri je dosežena maksimalna zainteresiranost vsakega posameznika in zainteresiranost delovne skupine in celotnega delovnega kolektiva.

Nov način delovne organizacije

Doslej že imamo nekatere praktične izkušnje pri nagrajevanju po proizvodni enoti. Med vsemi variantami je najbolj obdelana tista, ki jo uporabljajo na kmetijskem posestvu »Jasenovci v okviru »Belja«. Na kratko jo bomo opisali.

Zaradi izvajanja sistema nagrajevanja po proizvodni enoti je treba še pred tem po programu in pogojih proizvodnje formirati določene delovne skupine. To so n. pr.: poljedelska skupina, živinorejska skupina (za govedo, ovce, svinje itd.), skupina režijskega osebja, skupina v skladišču itd.

Na podlagi določenih odnosov med donosom in plačami po proizvodni enoti se delavci podrobno seznanijo z lestvico donosov in sklada za plače. Tako se delavci orientirajo na določen donos. Nato začnejo podrobneje določati sklad za plače po posameznih delih. To je osnova za plačevanje akontacij.

Končni obračun plač sledi po že doseženih donosih ali proizvodnji in se nanaša na tisti del, ki ustreza plačevanju po proizvodni enoti. Udeležba v dobičku nastane šele ob koncu leta.

Zasluge delavcev in uslužbencev kmetijskih posestev se formira pri sistemu nagrajevanja po proizvodni enoti predvsem iz treh virov: iz doseženih donosov (proizvodnje); iz udeležbe v dobičku delovne skupine; iz udeležbe v dobičku vsega posestva.

Osnovno je pri tem pač to, da je znesek po proizvodni enoti povezan z določenim donosom. Večanje tega donosa povzroča tudi večjo plačo po proizvodni enoti. Podlaga za tako zaporedje je dejstvo, da je pri enakih ali približno enakih proizvodnih stroških vsako povečanje proizvodnje hkrati čista akumulacija, kar omogoča, da se določen del te akumulacije vrne proizvajalcu kot višja plača po proizvodni enoti. Tako je n. pr. za donos pšenice 18 q na ha plača po q 149 dinarjev, medtem ko je pri donosu 20 q na ha že 165 dinarjev. Plača po q tudi naprej raste, vzporedno s povečanjem donosa po ha. Pri donosu 32 q na ha znaša že celih 261 dinarjev na q. Moramo pa poudariti, da je postopica porasta dobička po ha še večja. Pri donosu 18 q na ha je dobiček na ha samo 3.168 dinarjev. Pri donosu 20 q je že 7.096 dinarjev, pri donosu 32 q pa je že 32.963 dinarjev po ha.

Režijske plače in premije

Toda z donosom pšenice niso povezane samo plače delavcev in uslužbencev v poljedelstvu. To velja tudi za druge režijske plače, če, ustrezna režijska obremenjuje proizvodnjo pšenice. Tako se n. pr. plače oseb, ki so zaposlene v delavnici, uslužbenecv knjigovodstva, direktorja itd. izkazujejo deloma kot določen znesek, ki izhaja iz q pšenice v odvisnosti od hektarskega donosa. Tudi za te plače velja postopica, ki je odvisna od povečanja hektarskega donosa. Drugi deli teh plač se izkazujejo kot zneski, ki izhajajo iz proizvodnih enot drugih poljedelskih kultur, živinoreje itd.

Povečanje plač s proizvodno enoto je v živinoreji še bolj preprosto. Tako n. pr. tista skupina, ki je zaposlena pri govedu, svojo plačo povezuje z enoto naravnih proizvodnje — z litrom namoženega mleka, s količino v mlekarno oddanega mleka, z rojenim teletom, s številom junic, ki so postale krave, s kilogrami v klavnico oddanih telet, s kilogrami mesa škartiranega goveda in s proizvedenimi q gnoja.

Razen tega so v govedarstvu skupni tudi premije za krave z rekordno proizvodnjo mleka, premije za večjo letno molžo pri kravah z več kot 3000 ali 3500 ali 4000 ali 5000 l mleka.

Plača po proizvodni enoti skupino, zaposleno v skladišču,

povezuje z doseženim prometom in s prihranki materialnih stroškov. Plače strokovnega in drugega osebja se povezujejo s proizvodno enoto in hkrati tudi s prihranki režije itd.

Zastavlja pa se vprašanje, kaj se zgodi, če zaradi nepričakovanih razlogov niso bili doseženi določeni donosi, stroški pa zrastejo na višino, ki je bila računana za višje donose. V tem primeru plačujejo po doseženem donosu, t. j. po nižjem od določenega, zmanjšani dobiček ustrezne proizvodnje avtomatično povzroči tudi manjšo udeležbo skupine v dobičku podjetja.

Drugi vir za plačevanje pri sistemu nagrajevanja po proizvodni enoti je udeležba v dobičku delovne skupine. Dobiček delovne skupine je planiran kot razlika med povprečno tržno ceno (obračunska cena), s

katere računamo, in planiranimi stroški za določen donos. Če je bil planirani dobiček dosežen, bo v njem udeležena tudi delovna skupina. Ta udeležba je lahko procentualna, v obliki fiksnega zneska, je pa lahko tudi progresivna. Analogna udeležba v dobičku delovne skupine je tudi udeležba v dobičku kmetijskega posestva kot celote.

Nagrajevanje po proizvodni enoti je kot sistem vsekakor najrealnejše izvajanje načela nagrajevanja po vloženem delu. Ta sistem lahko prebudi težave, ki izhajajo iz dolgotrajnosti procesa proizvodnje v kmetijstvu, ker vzdržuje trajno zainteresiranost delavcev in uslužbencev kmetijskih posestev ne samo za posamezna dela, marveč tudi za končne donose v vsaki kulturi.

V tem smislu čuti vsako kmetijsko posestvo takšno potrebo po tem sistemu. Moramo pa upoštevati, da je za njegovo dobro funkcioniranje neogibna solidna priprava samega kolektiva, in sicer s podrobnimi in konkretnimi pojasnjenjem funkcioniranja sistema in v ustreznih spremembah delovne in proizvodne organizacije.

M. Petrovič

Gozdna gospodarstva in izkoriščanje glavnih in postranskih gozdnih proizvodov

Izkoriščanje lesa in raznih postranskih gozdnih artiklov v režijskih gozdnih gospodarstvih je omogočeno z odlokom o izkoriščanju glavnih in postranskih gozdnih artiklov.

Sodobno gozdno gospodarstvo razen intenzivnega izkoriščanja gozdnih proizvodov zahteva tudi gojitev gozdov. Čiščenje in redčenje gozdov, sekanje bolnih in poškodovanih debel ter racionalno izkoriščanje tako pridobljene mase lesa predstavlja neogibno nujnost sodobne ekonomske gojitve gozdov. Razen izkoriščanja lesne mase, pridobljene s čiščenjem in redčenjem gozdov itd., s tem varčujejo tudi osnovne lesne zaloge, ki bi jih sicer morali sekati zaradi zadostitve tekočim potrebam.

V naših gozdovih ne izkoriščamo dovolj postranskih gozdnih proizvodov, četudi nudijo ogromno bogastvo zdravilnih rastlin, smole itd. Obseg dosežanj je izkoriščanja teh proizvodov je predvsem zadoščal za domače potrebe, ker gozdna gospodarstva niso imela dovolj možnosti in sredstev za njihovo intenzivnejše izkoriščanje. Sedaj pa gozdnim gospodarstvom nudijo možnost, da precej povečajo izkoriščanje omenjenih gozdnih proizvodov in s tem dosežejo dober trgovski učinek tako, da izvažajo postranske gozdne proizvode na inozemska tržišča.

Sprejetje omenjenega odloka in postavlja, ki so jih gozdna gospodarstva prejela z njo, jim sedaj omogoča, da lažje rešujejo problem fluktuacije delovne sile. Že prej se je opazilo, da je to možno samo z ustvarjanjem poskupino, zaposleno v skladišču, gojev za celoletno zaposlitev

gozdnih delavcev v gozdovih. S tem da se gozdna gospodarstva lahko ukvarjajo z izkoriščanjem postranskih gozdnih proizvodov v lastni režiji, so nastali pogoji za rešitev tega problema. Organizacija gozdnih gospodarstev sedaj lahko popolnoma izkoristijo delovno silo in s stalno zaposlitvijo gozdnih delavcev pri gojitvi in eksploataciji gozdov lahko formirajo stalni kader gozdnih delavcev, ki so sposobni za vsa gozdarska dela.

Režijsko poslovanje gozdnih gospodarstev je treba organizirati kot čim bolj normalno proizvodnjo tako, kakor je to tudi pri drugih podjetjih za izkoriščanje gozdov, tako da se zaslužek in drugi dohodki delavcev in uslužbencev obračunavajo prav tako kakor pri drugih gospodarskih organizacijah. S tem je ustvarjena možnost, da se delavci in uslužbenec gozdnih gospodarstev ekonomsko začno zanimati za boljše in uspešnejše izkoriščanje glavnih in postranskih proizvodov gozdov in gozdnih zemljišč.

Organizacija gozdnih gospodarstev bi se morali takoj spoznati s pogoji za izkoriščanje glavnih in postranskih proizvodov gozdov in gozdnih zemljišč v lastni režiji, najti najustreznejše organizacijske oblike za takšno režijsko poslovanje, zagotoviti potrebna obratna sredstva in čimprej preiti na intenzivnejše izkoriščanje naših gozdnih proizvodov. Razumljivo je, da pri tem gozdna gospodarstva ne bi smela zapostavljati svoje osnovne naloge — gojitve gozdov.

M. St.